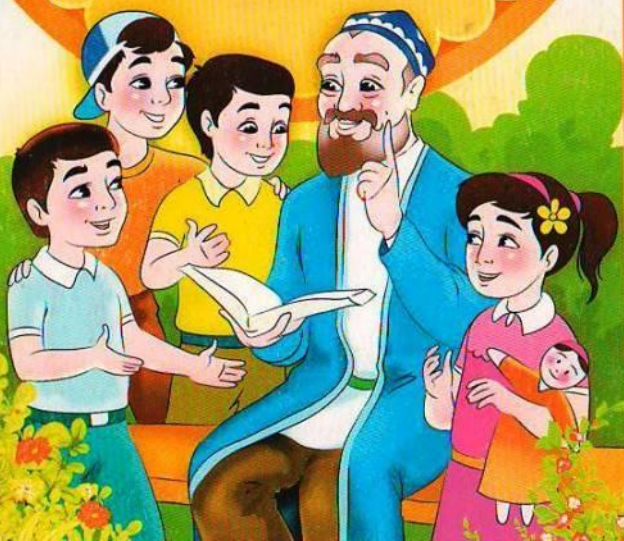

ОИЛАМ БИЛАН ҲАР КУН БИР ҲАЁТ ДАРСИ ЎРГАНАМИЗ

Тарбия китоби

ОИЛА
КУТУБХОНАСИ

ОИЛАМ БИЛАН ҲАР
КУН БИР ҲАЁТ ДАРСИ
ЎРГАНАМИЗ

«Sano-standart» нашриёти
Тошкент – 2017

УЎК: 392.3:173

КБК: 82.3(5)

О-37

Оилам билан ҳар кун бир ҳаёт дарси ўрганамиз
/ нашрга тайёрловчи: Меҳинбону Муҳаммадиева. –
Т.: «Sano-standart» нашриёти, 2017 йил. – 352 бет.

Оиланинг ҳузур - ҳаловат, саодат масканига айланиши
учун оилавий маърифий суҳбатларнинг, ибратли савол-
жавобларнинг бундай масканда тез-тез бўлиб туриши кони-
фойдадир.

Биз ҳам аجدодларимизнинг маънавий хазинасидан
саралаб тайёрлаган ушбу китобни эътиборингизга тақдим
этмоқдамиз. Умидимиз – бу китобдаги ибратли ривоятлар,
пурмаъно ҳикматлар қалбингиздан чуқур жой олиб ҳаёт
йўлларингизда доим сизга ҳамроҳ бўлсин, оилангизга янада
файз бахш этсин.

Филология фанлари номзоди
Абдумурод Тилавовнинг
умумий тахрири остида

Тақризчи:
Музаффар Чоршанбиев,
адабиётшунос

УЎК: 392.3:173

КБК: 82.3(5)

ISBN 978-9943-4882-0-5

© «Sano-standart» нашриёти, 2017

- Энг гўзал нарса нима?
- Одам. Чунки уни Аллоҳ таоло яратди.
- Энг тез нарса нима?
- Ақл. У ҳамма нарсани ортда қолдиради.
- Энг доно-чи?
- Вақт. Чунки ёлғиз вақтгина ҳамма нарсани ойдин-
лаштиради.
- Барча учун энг умумий нарса нима?
- Умид. Чунки у ҳеч вақоси йўқларда ҳам бор.
- Энг кучли нарса нима?
- Зарурият. Чунки у ҳамма нарсанинг устидан ҳукм-
ронлик қилади.
- Энг қийин нарса нима?
- Ўзликни англаш.
- Энг осон нарса-чи?
- Бошқаларга маслаҳат бериш.
- Кимни бахтли санаш мумкин?
- Жисмонан соғлом, руҳан хотиржам ва ўз истеъдо-
дини тарбиялай олган кишини.
- Бахтсизликка дош беришнинг осон йўли нима?
- Ғанимларнинг сандан-да ёмон аҳволга тушиб қол-
ганига гувоҳ бўлиш.

Ajiniyac atindagi NMPi
Ma'lumato-resurs orayi

INVENTAR № 1278/3

1-КУН. БОШҚАЛАРНИ КУЗАТМАНГ

Бир шаҳарчанинг марказида икки киши ширинлик сотарди.

Улардан бири донишманд зиёратига борди.

Сухбат асносида унга савдоси яхши бўлмаётгани ва шу сабабли бу ерлардан кўчиб кетмоқчилигини айтди.

– Дўконингни нега ёпмоқчисан ўзи? – деб сўради донишманд.

– Менинг рақибим жуда ишбилармон, шу туфайли шаҳарчадаги ҳамма унинг дўконидан савдо қилади. Унинг маҳсулотларини сотиб олади.

– Ҳамма унинг молига харидор эканини қаердан биласан? – сўради донишманд.

– Жуда осон. Деразадан доим унинг дўконини кузатаман.

– Бутун муаммо ва камчилик ҳам ана шунда. Агар шеригингни кузатган вақтингни ўз ишинг учун сарфлаганинга эди, хозир сен ундан ўзиб кетган бўлардинг...

Рақибингизнинг нима қилаётганига эмас, ўз имкониятингизга диққат қилинг. Вақтни рақибингизнинг ютуқ ва камчиликларини ҳисоблашга эмас, балки ўз камчиликларингизни тузатиб, ютуқларни кўпайтиришга сарфланг.

Ғазаб келганида ўзини тута олиш нажот топининг энг улкан воситаларидандир. Инсон шу йўл билан динини ҳам, жисмини ҳам муҳофаза қилади.

Бировнинг озорига бардош бериш хулқнинг улуғлигидандир. Ахлоқи ёмон кимсадан узоқлашган яхши.

«Унаванул байан» китобидан

2-КУН. АЗРОИЛНИ (А.С.) ЭНГ КЎП ХАФА ҚИЛГАН ВА ЭНГ КЎП ҚУВОНТИРГАН ЎЛИМ

Аллоҳ таоло Азроилдан (а.с.) сўрабди:

– Эй Азроил, неча асрлардан бери бандаларимнинг жонини олиш билан машғулсан. Айт-чи, кимнинг ўлими сени қайғуга солди?

– Ё Роббий! Ҳамма нарсани билгувчи зотсан. Бир сафар уммон узра сузиб кетаётган кема тўфонга учраб чўкди. Кемадаги барча инсонларнинг бир-бир жонини олдим. Навбат қўлидаги чақалогини сандикқа солган, ўзи ҳам ўша сандикқа тушиб бир чўкиб, бир сув устига чиқаётган аёлнинг жонини олишга келди. Унинг жонини олдим, лекин сандик ичидаги онасиз қолган гўдакка жуда раҳмим келганди.

Аллоҳ азза ва жалла яна сўрабди:

– Кимнинг жонини олганингда севиндинг?

– Фалон ўлкада бир золим подшоҳ бор эди. Унинг дастидан халқ жуда азоб чекди. Унинг жонини олишга фармон келганда жуда қувонгандим.

Сирлар соҳиби Аллоҳ таоло Азроил (а.с.) дан:

– Эй Азроил! Ўша золим кимлигини биласанми? – деб сўрабди.

– Ё Роббий, албатта, Сен барча нарсаларни билгувчи зотсан. Мен билмайман.

– Ўша сен севиниб жонини олган золим, анча йиллар олдин жуда раҳминг келган чақалоқ эди.

«Эҳтимол, сизлар ёқтирмаган нарса (аслида) ўзларингиз учун яхши, ёқтирган нарсаларингиз эса (аслида) ёмондир. Аллоҳ билур, сизлар эса билмассизлар» (Бақара сураси, 216-оят).

3-КУН. ОНА ҚАЛБИ

Бир йигит тошжорак маликага ошиқ бўлибди. Шунчалик қаттиқ севибдики, висол учун ҳамма нарсага тайёр экан. Тошжорак малика шарт қўйибди:

– Агар сен мени чиндан ҳам севсанг буни исботла! Менга онангнинг юрагини суғуриб олиб кел! Шунда муҳаббатингга ишонаман, – дебди.

Йигит бироз вақт ўзини йўқотиб қўйибди. Сўнг эса ҳою-ҳаваси ғолиб келиб онасини ўлдиришга киришибди. Она бечора эса таслим бўлибди. Фарзандининг бахти учун жон фидо қилибди. Йигит онасини ўлдиргач, унинг юрагини суғуриб олибди. Уни бир рўмолчага ўраб йўлга отлаибди.

Ноқобил фарзанд йўлда кетатуриб қаттиқ қоқилибди. Ўзи бир ёққа, қўлидаги юрак бошқа ёққа учибди. Йигит ногаҳон оғриқнинг захмидан «Онажон» деб юборибди.

Шу вақт тупроққа беланган, ҳали совиб улгурмаган она юрагидан ҳазин бир овоз келибди:

– Жоним болам, нима бўлди? Бирор жойнинг оғридимми?..

Ҳеч қачон ҳою-ҳавас учун бошқа нарсани қурбон қилма. Ҳар бир ишга ақлан ҳам назар сол. Сенга бу ёруғ оламда ёр бўлиши мумкин бўлганлар сони талайгина, лекин сени дунёга келтирган ота-онанг яккаю ягона. Ҳеч ким уларнинг ўрнини босолмайди.

Ёр танлашда адашма, ёр билан ҳаётинг тўқис бўлсин. Бугун сени кимдандир, нимадандир жудо қилган ёр эртага ўзлигингни ҳам йўқ қилиб юборади.

4-КУН. АЛЛОҲ БАРЧА БАНДАЛАРИГА МЕҲРИБОН

Иброҳим (а.с.)нинг олдиларига бир мажусий:

– Қорним оч, уйингда бир кун меҳмон бўлай, – деб келди. Иброҳим (а.с.) эса: «Мусулмон бўлсанггина сени меҳмон қилишим мумкин», деди. У одам буни истамай орқасига қараб кетди.

Шу пайт Аллоҳ азза ва жалла Иброҳим(а.с.)га ваҳий юборди:

– Нимага уни меҳмон қилиш учун динини ўзгартириш шартини қўйдинг? Ахир етмиш йилдан бери у мени инкор қилади; мен эса унинг ризқини беряпман. Сен эса дини туфайли бир кун меҳмон қила олмадинг.

Иброҳим (а.с.) Аллоҳ таолонинг ваҳийини олгач, дарҳол ҳалиги одамнинг орқасидан югурди. Уни топиб уйига олиб келиб меҳмон қилди. Ҳолатдан ҳайрон бўлган мажусий сўради:

– Эй Иброҳим, сен аввал мени меҳмон қилишни истамадинг, сўнг ўзинг ортимдан югуриб мени уйингга олиб келиб меҳмон қилдинг. Бунинг сабаби нима?

Иброҳим (а.с.) Аллоҳ таолонинг ваҳийсини унга айтиб берди. Мажусий бундан жуда таъсирланди:

– Аллоҳ мен ҳақимда шундай дедими?! Менга ўхшаган уни инкор қилиб, ёлғонга чиқарган бир бандасини деб, сен каби унинг дўсти бўлган зотга танбех бердимми?! Эй Иброҳим, менга динингни ўргат! Мен ҳам мусулмон бўлишни истайман! – деди.

Дунё инсонларни динлари, танлаган йўллари учун ҳукм чиқарилиб муқофот ёки жазо бериладиган қозихона эмас. Аксинча, дунё инсонлар ўз динларини, ўз йўллари-ни хоҳлаганларича танлашлари мумкин бўлган имтиҳон майдонидир.

Деразага осиб қўйилган қафасдаги қуш фақат кечалари сайради.

Бундан ажабланган кўршапалак ундан нега фақат кечалари сайраб кундузлари жим туришини сўради. Қуш жавоб берди:

– Чунки мени кундуз кунни сайраётганимни эшитиб тутиб олишди. Бундан хулоса чиқариб, энди кундузи сайрамасликка қарор қилдим.

Кўршапалак қушнинг жавобидан кулгиси келиб:

– Тўғри, лекин буни олдин ўйлашинг керак эди. Ҳозирги пушаймонинг эса сени қутқармайди, қайтангга сени пичоқ остига олиб боради, – деди.

Охирида пушаймон бўлмаслик учун бир ишни бошлашдан олдин қайта-қайта ўйла. Зотан, сўнги пушаймон ўзингга душман.

6-КУН. ИЛОН ТУХУМИНИ БОСГАН ТОВУҚ

Бир товуқ катак олдида турган илон тухумларини кўриб уларни устига ўтириб олибди. Буни кўрган қалдирғоч товуққа қараб:

– Эй аҳмоқ товуқ! Йиртқич илонни дунёга келтириш сенга нимага керак? Зеро бу илонлар сал катталашса, аввал ўзингни еб қўяди-ку, – деган экан.

Ёмон хулқли инсонларга ёрдам бераман, уларни ўзгартираман, деб ўйламанг. Аксинча, улардан узоқроқ юринг ва ёмонликларига қарши тадбирли бўлинг.

Ибн Сино мактабда ўқиб юрган пайтлари алгебра, геометрия фанларини ҳеч тушунолмас экан. Бир куни мактабдан қочибди. Уйига боришга уялиб йўлдан ўтган қарвонга қўшилиб олибди. Қарвон бир ерда тўхтаган, қарвонбоши ундан сув олиб келишини сўрабди. Ибн Сино қудуқ бошига бориб арқон боғланган челақни сувга ташлабди. Челақ сувга тўлган арқонни тортаётганида қараса арқон ўзи суртинаётган тошни кесяпти. Бундай ўйласа, оддий бир ип йиллар давомида тошларга суртина суртина тошни кесадиган ҳолга келибди. Ибн Сино «Бир арқон ҳадеб суртини тошни кесадиган бўлибди. Демак, менинг ақлим ҳам чархланса алгебра ва геометрия масалаларини еча оларкан», деб тезда мактабига қайтган экан.

Ақлни чархлаш – аслида бирор ишни қилишда ҳар кимнинг ўзига бўлган ишончдир. Ишонинг, агар сиз ўзингизга ишонсангиз ҳамма нарса қўлингиздан келади.

Тили шириннинг оғайнилари кўп бўлади. Қадрини билган одам ҳалокатга юз тутмайди. Ҳар бир инсоннинг қиймати унинг гўзал адо этган иши билан белгиланади. Ким ўзини таниса, Яратувчисини танийди. Бахилга бир куни албатта ўлишининг, ортидан қолган мол-дунёсига эса кимдир меросхўр бўлиб қолишининг «хушхабар»ини бер.

«Унванул байан» китобидан

8-КУН. АҚЛ БОШДАМИ ЁКИ СОҚОЛДА

Испания қироли бир кун қўшни қироликка элчи юборди. Элчи ёш ва ақли бир аслзода эди. Элчининг ёшлиги қўшни давлат қиролига ёқмай:

– Сизларнинг юртингизда одам йўқмики, қиролингиз менинг ҳузуримга соқолсиз бир йигитчани юборди, – деди.

Ёш элчи эса сокин бир ҳолатда:

– Афв этинг зоти олийлари, қиролимиз агар сизнинг ақл ва ҳикмат фақат бир соқолида бўлиши мумкин, деб фикрлашингизни билганларида, ёнингизга мени эмас, шубҳасиз, бир эчкини юборган бўлардилар, – деган экан.

Ақл инсоннинг илми, тарбияси, дунёқараши, мантиқ ва муҳокамаси билан ўлчанади. Асло ёши ва оқ соқоли билан эмас.

9-КУН. ЭЪТИБОР

Америкада электр токли стулга ўтирғизиб ўлдириш жазоси берилган бир жинойатчиға ҳукм ижро этилишидан олдин сўнгги сўз берилди. У атрофига назар ташлади. Бир қанча кишилар унга қараб турибди. Қанчадан қанча мухбирлар қўлларида қалам билан у айтадиган сўзни кутмоқда. Расмчилар эса тинмай суратга оляпти.

Шунда маҳбус:

– Биласизми, агар мен болалигимда ҳозиргидек эътибор кўрганимда эди, жинойатчилар курсисида ўтирмаган бўлардим, – деган экан.

АЛЛОҲУММА...

Агар болаларга яхши тарбия ва эътибор берилмаса, уларнинг катта бўлиб жинойатчиға айланишлари ҳеч гап эмас.

10-КУН. НОШУҚР ҚАРИЯ

Ҳамма нарсадан шикоят қилаверадиған қария бор экан. Тинмай нолийверар, ҳеч нарсадан мамнун бўлмас экан.

Бир йил унинг боғидаги олмалар қийғос гуллаб, мўл ҳосил солибди. Буни кўрган қўшнилари унинг зиёратига чиқишиб:

– Қўшнижон, энди хурсанддирсиз, ахир боғингиз кўп мева берди. Устига устак олмалар ҳам ширин, ҳам чиройли, – дейишибди.

Қария жавоб берди:

– Тўғри, ҳосил ёмон эмас, лекин бу йил энди молларимга бериш учун чириган олмалар йўқ, шундан хафаман.

Ичи қора инсонлар воқеаларнинг фақат ёмон томонини кўришади. Улар учун доимо шикоятга баҳона топилади. Қалби пок инсонлар эса бориға шуқр қилишади. Катта-катта муаммолар ҳам уларни ғам-қайғуга солиб қўймайди. Улар доимо хунуқкина чиганоқ ичидаги жавҳар дуруни кўра олишади.

Бир ҳаким зотдан: «Одамни нима қаритади?» деб сўрашди. У зот: «Ғазаб, ҳасад ва ғам-ғусса», деб жавоб берди.

Машхур бир ўғри ўлим тўшагига миҳланиб қолибди.

– Дунёдаги ҳамма одам менга лаънат айтади. Эй Роббим, Сен мени афв эт, дея тинмай ёлворишни бошлабди.

Ўғрининг ўғли отасининг ёлворишларини эшитиб:

– Отажон, сиз ҳеч ғам еманг. Шундай қиламанки, сизни ҳар куни лаънат билан эмас, раҳмат билан эслашади, – дебди.

Отаси ўлгач, йигит ота касбини давом эттирибди. Шундай ўғирликлар қилибдики, одамлар:

– Ё тавба, отасиям ўғри эди, лекин, барибир, Аллоҳ раҳматига олсин, инсофли ўғри эди. Бу лаънати ўғли кирган уйини шип-шийдон қилмоқда. Хеч нарса қолдирмаяпти, – дейдиган бўлишибди.

Баъзан ёмон деб юрган одамдан ҳам ёмонроғи учраб қолса, олдингиси қадрли бўлиб қолади. Лекин унутманг, ҳар ёмоннинг бир яхшиси, ҳар яхшининг бир ёмони бўлади.

Оталар икки хил бўлади:

1. Тарбия этувчи оталар. Улар ҳар куни тарбия ёки ахлоқ асосларини фарзандларига уқтириб борадилар. Улар фарзандларининг хато қилишини кутиб ўтирмасдан тўғри йўлга соладилар. Бундай оталар кам, аммо уларнинг таъсири кўпдир.

2. Ахлоқ тузатувчи оталар. Улар хато содир бўлгунча юраверадилар, фарзандлари хато қилгандан кейингина аҳволни тўғрилайдилар. Улар жуда кўп, лекин таъсирилари оз.

Сен тарбия этувчи оталардан бўл, хатодан кейин уни тўғриловчи оталардан бўлма!

Бозорда икки одам асал сотар экан. Бирови бадқовок, асабий бўлиб, асалнинг энг тозасини олиб келар, қўшнисидан арзон сотишга ҳаракат қилар экан. Лекин ҳеч ким унинг дўконига кирмас экан. Ҳамма қиммат бўлса ҳам қўшнисининг асалларини харид қиларкан. Қўшнисининг дўкони доимо харидорга лиммо-лим эканини кўрган сотувчи охири чидолмабди. Бу ишнинг сири нимада эканини билиш учун тажрибали бир савдогарнинг олдига борибди.

Ҳолатини савдогарга тушунтириб:

– Бу ишнинг сири нимада? – деб сўрабди.

Савдогар сотувчининг табассумдан бегона юзига қараб, шундай дебди:

– Эҳ болам, сен энг сифатли асални сотаяпсану, лекин юзинг сирка сотаяпти. Албатта, сенинг олдингга ҳеч ким келмайди-да.

Унутманг, ҳаётда кулар юз, очик қўнғиллилик ва самимийлик билан кўп нарсага эришиш мумкин. Чунки одамлар самимий ва кулар юзли инсонларга талпинишади. Бадқовок, асабий инсонлардан эса иложи борица қочишади.

Солиҳ салафларнинг биридан: «Яхшилик қилган кишиларингиз ўша яхшиликларингизни инкор қилса ғазабингиз келмайдими?» деб сўрашди. У киши: «Мени хафа қилишларини кутиб ўтирмайман. «Аллоҳ яхшилик қилувчиларни севади», деган оят менга кифоя қилади», деди.

13-КУН. УЧ ЙЎЛОВЧИ

Илм, Бойлик ва Шараф дўстлашиб сафарга чиқишибди Манзилга етгач Илм дебди:

– Мен ана шу университетга кираман. Кутиб турсанглар ортга қайтаман.

Бойлик дебди:

– Мен мана бу кўшкка кираман, кутсангиз қайтаман.

Шараф дебди:

– Мен сизларга ўхшамайман. Менинг боришим бору қайтишим йўқ.

Инсон шмли бўлмаса ҳам инсон! Инсон камбағал бўлса ҳам инсон! Лекин инсоннинг шарафи, номуси, ўзлиги бўлмаса, уни инсон дея аташ мушкул!

14-КУН. АКА-УКАЛАР

Қадим замонда икки ака-ука бўлган экан. Улар оталаридан мерос қолган ерда деҳқончилик қилиб кун кўришаркан. Ака уйланган, оилали, ука эса ҳали бўйдоқ экан. Ака-ука йил бўйи ишлар ва ҳосил фойдасини тенг иккига бўлишаркан.

Бир куни ука ўйланиб қолибди:

– Шунча пайтдан бери доим ҳосилни ва фойдани тенг тақсимлаймиз. Аммо бу адолатдан эмас-ку. Акам оилали, болалари бор, улар кўпчилик. Мен эса ёлғизман. Акамнинг эҳтиёжи меникидан кўпроқ.

Шундай қилиб ука ҳар кеча яширинча ўз омборидан бир қоп буғдойни акасининг омборига таший бошлабди.

Буни қарангки, ака ҳам ўйланиб қолибди:

– Менимча, бизнинг қилаётган ишимиз нотўғри. Укам билан ҳосилни тенг тақсимлаяпмиз. Лекин менинг оилам, болаларим бор. Улар менга қариганимда қарашади. Укамнинг эса на оиласи, на болалари бор. Унинг қариганда эҳтиёжи кўпаяди, – деб у ҳам ҳар тун яширинча бир қоп буғдойни ўз омборидан укасининг омборига таший бошлабди.

Орадан йиллар ўтибди. Ака-укалар хайрон: ҳар кеча бир қоп унни ўз омборларидан нариги омборга ташишса ҳам, омборларидаги буғдой ҳеч қамаймас экан. Ахйир бир тун ака-ука тўқнаш келишибди. Қарашса, ҳар иккисининг қўлида ҳам бир қоп буғдой. Шунда икковининг кўзи-кўзига тушиб бир бирини қаттиқ кучоклаб олишибди.

Ака-укачилик бу беминнат, ўзингдан кўп жигаринг қақида қайғуришдир. Баъзида: «Акамнинг менга меҳри йўқ, укам мени ёмон кўради», деган гапларни эшитамиз. Унутманг, айб акангизда ёки укангизда эмас. Сиз уни чин дилдан қандай севсангиз, ишонинг, бир кун у ҳам сизни худди шундай яхши кўради.

Баъзи ҳақимлар айтишди:

«Мол дунёси қамайганига хафа бўлиб, умри озайганига хафа бўлмайдиган кимсага хайронман.

Дунё ундан юз ўтирган, охират эса у томон юзланганига қарамай, ўзидан юз ўтирган нарсасига юзланиб, ўзига юзланган нарсадан юз ўтирган кимсага ҳам хайронман».

Аббуддунё роҳимахуллоҳнинг
«Заммуд-дунё» китобидан.

15-КУН. ОЛТИН ТУХУМ ҚҶЯДИГАН ТОВУҚ

Бир товук олтин тухум қўя бошлабди. Эгаси бундан бениҳоя хурсанд бўлибди. Кунлар, ойлар ўтиб ҳалиг киши жуда бойиб кетибди. Аммо бора-бора кўзини бойлик хирси қоплаб олибди. Бойликка бўлган хирсидан ўзини қўярга жой топа олмабди. Ахийри бир қарорг келибди. «Товуқни сўйиб унинг ичидаги бор олтинларга эгалик қиламан. Ҳар кун битта олтин тухумни кутиб юраманми?» – деб, товукни сўйибди. Не кўз билан кўрсинки товукнинг ичида олтиндан асар ҳам йўқ экан.

Борига шуқ қилмаган ахийри боридан ҳам айрилади.

16-КУН. БАХТ НИМА?

Бир киши ҳақиқий бахт нима эканини билишни истаб йўлга чикибди. Машҳур бир донишманднинг олдига борибди. Донишманддан: «Бахт нима?» деб сўрабди. Донишманд ҳалиги одамнинг оғзига бир қошиқ тутқичини тишлатибди. Қошиққа икки томчи ёғ томизибди. Сўнг: – Энди менинг саройимни айланиб кел, фақат ёғни тўкма, – дебди.

Бахт излаган киши оғзида қошиқ билан саройни айланиб келибди. Донишманднинг олдига келгач, донишманд унинг қошиғидаги ёғга қарабди:

– Ҳўш, ёғ тўкилмаган. Энди айтчи, саройим сенга ёқдими? Сенингча, ундаги энг гўзал жой қаер экан? – деб сўрабди.

Киши ёғни тўкмаслик учун бутун диққатини ёғга бериб саройга қарамаган экан. Саволга жавоб беролмабди. Сўнг донишманд қошиқ ва ундаги ёғ билан яна:

– Бор, саройимни айланиб кел! Ёғни тўкма! Лекин келишингда менга саройимнинг энг чиройли жойи қаерлигини билиб кел, – дебди.

Киши яна оғзида қошиқ билан сарой айланибди. Энди у саройнинг ҳар бир бурчагига эътибор билан қарар, қаер энг чиройли экани ҳақида фикр юритарди. Ахийри донишманднинг олдига қайтибди. Тўлиб-тошиб унга саройидаги энг чиройли жойлар ҳақида айтиб берибди. Донишманд ундан: «Ёғ қани», – деб сўрабди. Киши қараса ёғ аллақачон тўкилиб бўлган экан. Донишманд дебди:

– Дунёдаги мажбуриятларинг ёғ мисоли, сарой эса дунё лаззатлари. Агар ёғни тўкмай саройни айлана олсанг, сендан бахтлиси бўлмайди.

Ҳақиқий бахт – бурч ва мажбуриятларга эътиборсиз бўлмаслик, айни вақтда дунёдан ҳам лаззатлана олишдир.

17-КУН. СУҚРОТНИНГ СИНОВИ

Шогирдларидан бири Суқротдан сўрабди:

– Бир кун бўлса ҳам сиздан дарс олишни истаб келган одамларни нега ҳовузга олиб бориб, нимани кўраётганларини сўрайсиз? Бу ишнинг шогирдликка қандай алоқаси бор?

Суқрот жавоб берибди:

– Бу бир имтиҳон. «Ҳовузда сузиб юрган балиқларни кўрдим», деганларни шогирдликка оламан. Ҳовузда ўз аксидан бошқасини кўра олмаганларни эса изига қайтараман. Чунки улар ўзларига маҳлиё бўлган инсонлар. Уларнинг мендан ўрганадиган ҳеч нарсалари йўқ.